

עשרה טפחים : יא היה מהלך ממקום למקום וספר תורה עמו לא יניה ספר תורה בתוך [ט] השק ויניחנו על גבי החמור וירכב עליו . ואם היה מתפחד מן הגנבים מותר . ואם אין שם פחד מניחו בחיקו כנגד לבו והוא רוכב על הבהמה והולך . כל מי שיושב לפני ספר תורה ישב בכבוד ראש באימה [י] ופחד . שהוא העד הנאמן לכל באי עולם שנאמר והיה שם בך לעד . ויכבדו כפי כחו . אמרו חכמים הראשונים כל המחלל את התורה גופו מחולל על הבריות וכל המכבד את התורה גופו מכבד על הבריות :

הנהגות מיימוניות

[ט] מי שמתו וכתבו התוס' אבל אם מפשילו לאחריו על החמור שפיר דמי וכן בספר התרומה ואפילו אם נפשו לאסור בס' בניאים וכתובים שפיר דמי מדנקם ס' ובר ע"ש ע"כ : [י] תניא במסכת סופרים ולא יתן אדם ספר תורה על גבי ארכובותיו ושני אציליו עליה והתוספות הביאו סוף פרק הפלות :

מגדל עוז

היה מהלך ממקום וכו' עד רוכב על הבהמה והולך . פרק מי שמתו (דף י"ט) : כל מי שיושב לפני ס' וכו' עד כפי כחו . פרק הקומץ דף (ל"ב) וס' וס' ומסכת סופרים : אמרו חכמים הראשונים וכו' עד מכבד על הבריות . משנה היא במס' אבות :

נגמרו הלכות ספר תורה ברחמי שמיא :

הלכות ציצית

מצות עשה אחת . והיא לעשות [א] ציצית על כנפי הכסות . וביאור מצוה זו בפרקים אלו :

כסף משנה

פרק ראשון

כסף משנה

פ"א א ענף שעושין על כנף הבגד ממין הבגד הוא הנקרא ציצית וכו' . בפרק התכלת (מנחות מ"ב) ח"ר אין ציצית אלא ענף וכן הוא אומר ויקחני ציצית ראשי : ואין לחושי הענף מנין מן החורה . הך על פי שכתב אחר כך כיצד עושין את הציצית וכו' ומכנים שם ד' חושים וכופלן באמצע הרי שיש להם שיעור , י"ל דהכי פירושו בחורה לא נחפרש מנין חושי הענף אלא מדברי סופרים יש להם מנין ד' חושים וכופלן באמצע כדאמרינן בפרק התכלת רב אחא בר יעקב רמי ד' ועיף להו ור' ירמיה דהוה רמי חמיני פליג ארז אחא וסבר שמנין החושים מד"ס ח' שהם י"ו וכשמוסיף על המנין שקבעו חכמים עבר בכל חושיף למד כדאית ליה ולמד כדאית ליה והיינו דאמרינן בפרק התכלת (סנהדרין פ"ח) והא ליכא ציצית דעיקרו מד"ס ופירושו מד"ס ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע וק"ל כדכח אחא בר יעקב דרב פפא חסיק הסם (מנחות מ"א) הלכתא ארבעה . ומ"מ יש לתמוה דאמרינן בפרק קמא דיבמות (דף ה' ב') גדילים למה לי ש"מ לאפנויי ומקשה האי לשיעורא הוא דלחת גדיל שנים גדילים ארבעה והכי אמרינן בפרק התכלת (מנחות ל"ט) משמע דמן החורה יש מנין לחושי הענף וכו' :

ש"ס עשה חושי . לכן אע"פ שלא כדך עליהם תכלת יא אלא תכלת דלוינו מעכב את הלבן מאי היא דמשמע ש"ס לא הטיל אלא חוט תכלת בלבד יא ואי אפשר לומר כן דהא קרא כתיב ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת משמע דאין מקום לפתיל תכלת אלא ח"כ יהיה ציצית דהיינו לכן ואסיקנא לא נלכד אלא לגדומין דכיון דמשקרא היו לכן ותכלת כי איגרדוס כיון שמשיירי כשרות אחא כשיירי , ובסוף פרק זה יתבאר עוד :

ה אף ע"פ שאין האחד מעכב את הדיור אינם שתי מצות אלא מ"ע אחת : וארבע ציציות מעכבות זו את זו שארבעתן מצוה אחת . משנה סוף פרק הקומץ (מנחות כ"ח) : והלובש טלית שיש בה לכן או תכלת וכו' :

ו כיצד עושין את הציצית מתחיל מוויית של טלית שהוא סוף הארוג ומרחיק ממנה לא יותר על שלש אצבעות למעלה ולא פחות מקשר גדול ומכנים שם ד' חושים וכופלן באמצע נמלאו ח' חושים משולשין תלויין מן הקרן ואורך החושים הח' אין פחות מארבע אצבעות ואם היו יותר על כן אפי' אמה או שתיים כשרים . בפרק התכלת (שם מ"א) אמר רב פפא הלכתא ארבע בחור ג' משולשת ופירש"י ד' חושים ונותן בחור העליון וכולו לשמנה משולשת תלוייה הענף מן הגדיל ארבע אצבעות ארבע חושים ונותן בחור ג' אצבעות שלא ירחיק מן הספה יותר משלש אצבעות . ואמרינן חו בגמרא למימרא דאית להו שיעורא ורמינהו ציצית אין לה שיעור למעלה אבל יש לה שיעור למטה . ופירש"י אין לה שיעור למעלה כמה דבעי ליהוי ארוך . ואמרינן חו בגמרא דף מ"ב ח"ר יעקב ח"ר יוחנן ונריך שירחיק כמלא קשר גדול . ופירש"י נריך שיגביהנה מן הספה מלא קשר גדול שיעור הציצית עד פרק ראשון : וכו' . מתחיל מוויית של טלית שהוא סוף הארוג . היינו לומר שצריך להטיל הציצית סמוך לצוית ששם הוא כנף הבגד : ומ"ס וכל האצבעות בגודל . כ"כ עוד רבינו בפ"ט מהלכות תפילין

א ענף שעושין על כנף הבגד ממין הבגד הוא הנקרא ציצית מפני שהוא דומה לציצית של ראש .

שנאמר ויקחני בציצית ראשי . וזה הענף הוא הנקרא לבן מפני שאין אנו מצוין לצובעו . ואין לחושי הענף מנין מן התורה : ב ולוקחין חוט צמר שנצבע בעין הרקיע וכוורכין אותו על הענף וחוט זה הוא הנקרא תכלת . ואין למנין הכריכות שבוך חוט זה שיעור מן התורה : ג נמצאו במצוה זו שני צווים . שיעשה על הכנף ענף יוצא ממנה . ושיכרוך על הענף חוט תכלת שנאמר ועשו להם ציצית ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת : ד והתכלת אינו מעכב את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת . כיצד הרי שאין לו תכלת עושה לבן לבדו . יוכן אם עשה לבן ותכלת ונפסק הלבן ונתמעט עד הכנף ונשאר התכלת לבדו כשר : ה אע"פ שאין אחד מהן מעכב את חברו אינן שתי מצות אלא מצות עשה אחת . אמרו חכמים הראשונים והיה לכם לציצית מלמד ששניהם מצוה אחת . יארבע ציציות מעכבות זו את זו שארבעתן מצוה אחת . והלובש טלית שיש בה לבן או תכלת או שניהם כאחד הרי קיים מצות עשה אחת : ו כיצד [נ] עושין את הציצית . מתחיל מוויית של טלית שהיא סוף הארוג ומרחיק ממנה לא יותר על שלש אצבעות למעלה ולא פחות מקשר גדול ומכנים שם [נ] ארבעה חושים וכופלן באמצע . נמצאו שמונה חושים משולשין [ז] תלויין מן הקרן . ואורך החושים השמונה אין פחות מארבע אצבעות . ואם היו יותר על כן אפילו אמה או שתיים כשרין . וכל האצבעות בגודל . ויהיה

ב ולוקחין חוט צמר שנצבע בעין הרקיע וחוט זה הוא הנקרא תכלת . בפר' התכלת אמרינן תכלת דומה לרקיע : ואין למנין הכריכות שבוך חוט זה שיעור מן החורה : ד והתכלת אינו מעכב את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת . משנה סוף פרק התכלת (שם דף ל"ח) ובגמרא התינה לכן דלוינו מעכב את התכלת תכלת דלוינו מעכב את הלבן מאי היא ואסיקנא לא נלכד אלא לגדומין דהיינו דאמרינן בפרק התכלת (סנהדרין פ"ח) והא ליכא ציצית דעיקרו מד"ס ופירושו מד"ס ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע וק"ל כדכח אחא בר יעקב דרב פפא חסיק הסם (מנחות מ"א) הלכתא ארבעה . ומ"מ יש לתמוה דאמרינן בפרק קמא דיבמות (דף ה' ב') גדילים למה לי ש"מ לאפנויי ומקשה האי לשיעורא הוא דלחת גדיל שנים גדילים ארבעה והכי אמרינן בפרק התכלת (מנחות ל"ט) משמע דמן החורה יש מנין לחושי הענף וכו' :

א עור א"ח סי' י"א כמ"ג עין כ"ו : ב עור שם סי' י"ב כמ"ג עין שם : ג עור סי' י"ג כמ"ג עין שם : ד עור סי' י"ד כמ"ג עין שם :

מגדל עוז

פ"א ענף שעושין וכו' עד ראשי . פרק התכלת (דף מ"א) : וזה הענף וכו' עד מן החורה . פ"ט דיבמות (דף ד') ופרק התכלת (דף מ"ב) : ולוקחין חושי נמר וכו' עד מצוה עשה אחת . פרק התכלת (דף ל"ח) ובספרי דכחצנין כמנח : אמרו חכמים הראשונים והיה לכם וכו' עד מקשר גדול . הכל בפרק התכלת (דף מ"ב) ולשון ספרי יכול שתי מצות מצוה תכלת ומצוה לכן תלמוד לומר ויהי לכם לציצית מצוה אחת היא ולא שתי מצות : ומכנים שם וכו' עד תלויין מן הקרן . בפרק התכלת (דף ל"ח) ובספרי פרשה כי תלא ופרשה שלח : ואורך החושים וכו' עד כשרות . פרק התכלת : וכל האצבעות בגודל . בבכורות פרק על אלו מומין ובמנחות פרק התכלת :

הנהגות מיימוניות

[א] עיקר הלכות ציצית ורובן פרק התכלת עד כאן : [ב] כתב רא"ם וצריך לתת הציצית באורך הטלית ולא ברחבו דבעינן שתהא נוספת על הכנף פי' תלוי על הקרן ואי הוי ברחבו לא הוי נוסף שהרי כלפי הרקיע הוא תלוי וכן הנחני מורי רבינו שיי' לדקדק בשליתות שיהיו הציציות נוספות על הכנפות בשעה שארם מעופף בו יש כנף שהוא תולה בו באורך השלית ויש בו ברחבו הכל לפי שמתעפפים בו והנה שוב חזר בו ואמר דהכל נקרא נוסף על הכנף ולא אימנע אלא שלא יהא קשור הציצית באלכסון על קרן הוויית . ור"י פי' שתהא נוספת תולה ופסקה על הקרן כלומר שיגביה למעלה מן השפה כדי שתהא תולה ונוגעת התלויה בקרן : [ג] כביש כדפסק חתם ולא כב"ה דאמר ג' : [ד] כדאמר התם משולשת ד' אבל רש"י פי' דקאי אפתיל ענף שהיא ד' מן הגדיל ואלך . והתוס' פי' דקאי אגדיל וכן משמע בספרי דמייתי לח אקרא דגדילים אעשה לך ולא בפרשת הציצית וזה ראה למה שנהגו לעשות אורך כל הציצית י"ב אצבעות שליש גדיל שהוא ד' אצבעות ושני שליש ענף כדאיתא התם ע"כ :

דמייתי לח אקרא דגדילים אעשה לך ולא בפרשת הציצית וזה ראה למה שנהגו לעשות אורך כל הציצית י"ב אצבעות שליש גדיל שהוא ד' אצבעות ושני שליש ענף כדאיתא התם ע"כ :

תפילין ובפ"ז מהלכות שבת וכתב המרדכי בשם רבו שצריך לשער במקום רוחב הגדול : י"ב"ש ויהיה אחד משמנה החוטין חוט תכלת וה' לבנים . כתב הראב"ד ח"א טעום הוא זה חלל השנים של תכלת והששה לבנים ע"כ. וכדבריו כתבו החוספוט וטעמו של רבינו מדכתיב פתיל תכלת פתיל חד משמע וכו' כ' בתשובה לחכמי לוניל והכי משמע בספרי :

* ויהיה אחד משמנה "החוטין"

חוט תכלת והשבעה לבנים :

ז' ולוקח חוט אחד מן הלבן וכו' :

בו כריכה אחת על שאר החוטין

בצד הבגד ומניחו . ולוקח חוט

התכלת וכו' וכו' שתי כריכות

בצד כריכה של לבן וקושר . ואלו

השלש כריכות הם הנקראין חוליא . ומרחיק מעט ועושה חוליא שניה

בחוט של תכלת לבדו . ומרחיק מעט ועושה חוליא שלישית וכן עד

חוליא אחרונה שהוא כורך בה

שתי כריכות של תכלת . וכריכה

אחרונה של לבן . מפני שהתחיל

בלבן מסיים בו שמעלין בקודש

ולא מורידין . ולמה יתחיל בלבן

כדי שיהא סמוך לכנף מינה . ועל

דרך זה הוא עושה בארבע הכנפות :

ח כמה חוליות הוא עושה בכל

כנף . לא פחות [א] משבע ולא יותר

משלש [ב] עשרה . וזו היא מצוה מן

המובחר . ואם לא כרך עליה אלא

חוליא אחת כשרה . ואם כרך

התכלת על רוב הציצית כשרה .

וגוי התכלת שיהיו כל החוליות

בשליש החוטין המשושלשין ושני

שלישיהן ענף . וצריך לפרדו עד

שיהיה בציצית שיער הראש :

ח העושה לבן בלא תכלת לוקח

אחד משמונה החוטין וכו' על שאר החוטין

עד שליש ומניח שני שלישיהן ענף . וכריכה זו

אם רצה לכוך אותה חוליות בעין שכורך

בתכלת הרשות בידו וזה הוא מנהגנו . ואם רצה לכוך

[א] בלא מנין חוליות עושה . כללו

של דבר יתכוין להיות הכורך שלישי

והענף שני שלישים . ויש מי שאינו

מדקדק בדבר זה בלבן . ואם כרך

הלבן על רוב החוטין או שלא כרך

אלא חוליא אחת כשרה : י * אחד

יחוט לבן ואחד חוטי תכלת אם

רצה לעשות [א] שזורין עושה

אפילו

גדיל וענף בעיני דאם לא כן מאי איריא כרך רובה אפילו כרך כולה נמי וכן מאי איריא אם לא כרך זה חלל חוליא אחת אפילו לא כרך שום חוליא נמי חלל ודאי כדאמרן . ובפרק התכלת (שם ל"ט ב') אפליגו אמוראי במילתא דרבה בר בר חנה סבר כתיב גדיל וכתוב פתיל או גדיל או פתיל ורב סבר לעולם פתיל בעינן וההוא גדילין למנינא אחא גדיל ב' גדילים ד' עשה גדיל ופתולו מתוכו :

וכתב גמנוקי יוסף בשם רש"י ופתולו מתוכו

כלומר שיהא הענף אחר הגדיל ולא

שיעשה הגדיל בסוף החוטין . והחוספוט כתבו

דבספרי דריש ועשו להם לזיית שומע אי

יעשה כולם גדילים ח"ל לזיית הא כיצד כדי

שיהא גדיל מן הענף וזיית מן הגדיל והא

ברייתא קשיא לרבה בר בר חנה וכו' המרדכי

בשם רש"י גבי כיון דאיתכרא ליה עילאי

איתכרא ליה כוליה דכדברי רב עיקר . ועל

מה דאמרין ורב לעולם פתיל נמי בעינן והעלה

ר"י דה"פ לעולם פתיל נמי בעינן והעלה

דבעינן פתיל וגדיל ובהד לא מתכשר והכי

עבדינן השתא והכי תני בספרי פ' שלח לך ע"כ :

וכתב גמנוקי יוסף אחא דאמר דאפילו לא

כרך זה חלל חוליא אחת כשרה דהיינו

דוקא כשעשה קשר אחר החוליא כדינו

דחוליא בלא קשר חוטין מתקיים ואין כאן גדיל

עד כאן לשונו :

י אחד חוטי לבן ואחד חוטי תכלת אם

רצה לעשות שזורין עושה :

כתב הראב"ד ח"א זה טעום וכו' בעין

שצריך לזיית ע"כ. וחכמי לוניל הקשו

לרבינו מההיא דספרי והשיב להם זה שלמד

שזורין ממשכן ר"ש הוא דתתם ספרי ר"ש ולפי

שלא מלאכי שום אדם שיאמר דבר זה לא כתבתי

כמותו שאם כן יהיו שזורין ששה כמשכן כן

ל"ל ואין לי סמך אחר בדבר זה ע"כ. וק"ל

על דבריו הרי ההיא דפירקא בתרא דעירובין

(דף ל"ז) דלא מצינא למימר דהוה דחויט

מאוס דר"ש הוא כדאמרת בההיא דספרי דהא

רב יהודה שהוא אמורא קאמר לה ואפילו את"ל

דלביבא דר"ש קאמר ורבנן פליגי עליה מכל

מקום כיון דר"י קאמר לה סתם משמע דהכי

ס"ל וכו' למפסק כוותיה כיון דלא חזין שום

אמורא דפליגי עליה . וי"ל שרבינו מפרש דהא

דלוקימנא בשזורין לאו למימרא דח"א לזיית

בלא שזורין חלל הכי קאמר כיון דלאריגה

אין דרך לעשות שזורין כלל הני ודאי לאו

לאריגה נינהו חלל לזיית שפועים עושין

אותן שזורין . ומכל מקום יש לתמוה על רבינו

דכיון דלא אשכחן מאן דפליגי על ההיא דספרי

למא דחלל מהלכה מפני שהוקשה לו אם כן

יהיו שזורין ששה כמשכן שהרי גם לפי דבריו

ז"ל בסובר שאין חלל דברי רבי שמעון יקשה

כן וצריך ליישב דמשום דר"ש מסיק לאוקמינהו

אשנים ואם כן כי מוקמינן לה ככ"ע נמי

ישיב כן : ועוד ק"ל על דבריו מי הגיד לו

ז"ל דההיא ברייתא דספרי דילפא שזורין ממשכן .

וגראה שמפני שראה חולשות הללו בדבריו

כתב ואין לי סמך אחר בדבר זה . ובעל מגדל

עוז כתב שרבינו סובר דההיא דספרי לא לעכב

השגת הראב"ד

(* ויהיה אחד משמונה החוטין

חוט תכלת והשבעה לבנים :

כתב הראב"ד ז"ל טעום הוא

זה חלל השנים של תכלת

והששה לבנים ע"כ :

(* ולוקח חוט אחד מן הלבן

וכו' עד בארבע הכנפות :

כתב הראב"ד ז"ל זה הסדר

אין לו שרש ולא ענף

ולמה יותר בתכלת מזלנן שהוא

מין כנף וממנו מתחיל וכו' מסיים

ובכריכותיו הוא ממעט אין זה

כי אם שגיון גדול . והגאון רב

נערוזאי ז"ל סידר אותו יפה

סידור נאה מאד על דרך שאמרה

ההלכה . וכמה שיעור חוליא כדי

שיכרוך וישה וישלם תכלת קאי .

ותנא דתנא הפותח לא יפתוח

משבעה על הכריכות קאי שהן

שלש מן התכלת וארבע מן

הלבן מפני שמתחיל בלבן ומסיים

בלבן . קושר תכלת סמוך לכנף

קשר אחד בחוט לבן ובחוט של

תכלת והוא שנקרא קשר העליון

ואחר כך כורך שני חוטין אחד

של לבן ואחד של תכלת עד שש

כריכות והשביעית לבן לבדו וזהו

שבע שאמרו והן חוליא אחת ואלו

בכריכות כולן על ששה החוטין

המשולשים והמשולשים כנף

ונענין זה עושה ה' קשרים וזין

כי קשר וקשר חוליא של שבע

כריכות כאשר אמרו . והגון לעשות

חוליא אחת בשני קשרים כיוון

לכנף ושני חוליות בכנף הגדיל

עם שלשה קשרים ובאמצע כורך

בלא דקדוק בין מכוס בין מפוזר

בתכלת ולכן ע"כ :

השגת הראב"ד

(* אחד חוטי לבן כו' עד חלל

חוט אחד כו' : כתב הראב"ד

ז"ל זה טעום חלל נריך להיות

שזורין דיליף בספרי תכלת תכלת

ממשכן מה ללחן שזורין אף כאן

שזורין . ונענינו נמי אמרין

המולא תכלת בשוק לשונות פסולה

וחוטין כשרה ולאוקמינא בשזורין

ומפסקין כעין שצריך לזיית :

הנהגות מיימוניות

[א] כנגד ד' רקיעים : [ב] כנגד ד' רקיעים וישה ארורים ע"כ : [ג] וכן פרי שאנו שאין לנו

תכלת אין צריך לעשות חוליא אלא כורך וכו' עד שיהא בין קשרים וכריכות ד' גדיל

וכן נזהרים כל רבותינו והפעם מפני שהחוליות הם כנגד הרקיעים והארורים שביניהם והיינו

דוקא כשיש תכלת הירוסה לרקיע ולכן ביניהם כנגד הארורים ע"כ : [ד] בספרי תנא פתיל

תכלת שזורי ושזור בעין פתילה שזורת אין לי אלא תכלת לבן מנין אמרה תורה תן תכלת תן

לבן מה תכלת שזורי ושזור אף לבן כן ע"כ :

הנהגות מיימוניות

[א] כנגד ד' רקיעים : [ב] כנגד ד' רקיעים וישה ארורים ע"כ : [ג] וכן פרי שאנו שאין לנו

תכלת אין צריך לעשות חוליא אלא כורך וכו' עד שיהא בין קשרים וכריכות ד' גדיל

וכן נזהרים כל רבותינו והפעם מפני שהחוליות הם כנגד הרקיעים והארורים שביניהם והיינו

דוקא כשיש תכלת הירוסה לרקיע ולכן ביניהם כנגד הארורים ע"כ : [ד] בספרי תנא פתיל

תכלת שזורי ושזור בעין פתילה שזורת אין לי אלא תכלת לבן מנין אמרה תורה תן תכלת תן

לבן מה תכלת שזורי ושזור אף לבן כן ע"כ :

הנהגות מיימוניות

מגדל עז

ויהיה אחד משמונה החוטין חוט תכלת והשבעה לבנים . פרק התכלת : כתב הראב"ד ז"ל טעום הוא זה

חלל השנים של תכלת והששה לבנים ע"כ : ואני אומר כי הכוונה לא טעם ואדרבה נודע בשערים כי

הוא נעים אמרים ואחנה לא ירדנו לסוף דעתו וקבלנו וכבר תמחו מזה הלשון קדמוניו ורבותיו תכמי

לנו"ל ז"ל ושלחו אליו והשיב להם תשובה נכונה שאני מעתיקה בסמוך אות בלות בע"ה : ולוקח חוט

אחד מן הלבן וכו' עד בארבע כנפות . פרק התכלת (דף מ"ב) : כתב הראב"ד ז"ל זה הסדר וכו' בתכלת

ולכן ע"כ : ואני אומר מה שזכרתי בסמוך כי כבר הוקשה כל זה על רבותיו תכמי לנו"ל ז"ל ושלחו

ממנו ע"ה קשור אחרת שלפניו בסמוך וכתבתי אחרת למען ירון קורא בו : כסאיה יורנו מורנו ורבינו למא בתכלת יותר מזלנן שהוא מין כנף וממנו מתחיל וכו' מסיים

אחד חוטי לבן ואחד חוטי תכלת אם רצה לעשות שזורין עושה : ויש מי שאינו מדקדק בדבר זה בלבן . ואם כרך

הלבן על רוב החוטין או שלא כרך אלא חוליא אחת כשרה : י * אחד יחוט לבן ואחד חוטי תכלת אם

רצה לעשות [א] שזורין עושה אפילו

א טור וסמ"ג שם : ב טור ח"א סי' י"א סמ"ג עשין כ"ז :

הנהגות מיימוניות

[א] כנגד ד' רקיעים : [ב] כנגד ד' רקיעים וישה ארורים ע"כ : [ג] וכן פרי שאנו שאין לנו

תכלת אין צריך לעשות חוליא אלא כורך וכו' עד שיהא בין קשרים וכריכות ד' גדיל

לגל דעביד כשמואל מתיירן מבגד לכנגד וכו' : [כ] ב'פ'ק דסוכה כשמואל ולוי ורלא כרב
[לשון הסור היו לה ד' ציציות בד' כנפות ועשה לה עוד אחרות ותתן הראשונות כשרת
פ' שחחך אחת משתיקן פסולה וא"א ול לא חילק עכ"ל סי' י" :

[ג] תניא סלית כפולה חייבת בציצית ורבי שמעון פוסק וכן קל דאמרינן התם רבא רב הונא איקלע לבי רבא בר רב נתמן חזייה דהוה מיכסי כפולה אל' לא הייט בנר דכתיב באורייתא שדייא מיניה ושון שאם כפלה ותפרה שחייתא עד כאן : * [שם] במסר על זה ואוליטין אי' לן נגראה שחייתא אע"פ שלא תפרה : [ע] אמר רחבה אמר רב יהודה סלית פורת חזין לשלש יתפור תוך שלש לא יתפור שמא ניהל הוסי מן התפירה לשם יוצרם אותו כש שאר חושין לעשות ציצית ופסול הוא משום תעשה ולא מן העשוי הניא נמי הכי ובר מרבי מאיר מייית ראה ואנצי דרבנן פליגי עליה משום דהלכה כרבי מאיר בגזרותיו . ויש לזוהר אותן שתופרין פסקי מעיל בכנפות תפילת שלא תהא שום תפירה שתופרין מתחברין אותה בה לפילית למשה מני ולמלעלה פסקי מעיל גזול אלא התפירה התחתונה וישצנדין ותיבה בסוף השלית פחות כמלא . שכן גזול התפירה העליונה וישבדה השנית היו סרוחקים מסוף השלית יותר מנ' וכן דנתי לפני מורי קרובי ה"י יהודה וצ"ל והנאוה עכ"ל מורי רבינו כהנא בחידושו : [ז] וככל דבריו אלה מ"פ רצ"א בריש גמרא דפרק תכלת הא דאמר גרומי תכלת כשרים ולא בעינן שיחא בפחיל כדי לעונבן . דמאחר שנשאר גנדיל כדי לעונבן כשר ע"כ . עוד כתב בס"ה ששמע רבינו חם דנקישו און נמסקין חושין מציצת שלנו אפילו נשאר כדי לעונבן פסול דלא כשינין גרומי אלא כשנשאר אחד מן המינין שלם שהו דבר חשוב כדאמרינן התם איגרסם תכלת וקצי לבן אבל עכשיו שאין לנו תכלת אין נשאר דבר חשוב אלא אם כן נשאר חושין התוסין שלימין וכן דעת ס"י :

ונשתייר הלבן לכשר. והיכא שנפסקו כל החוטין לאמרינן וכמה שיעור גרדומין כדי לענכן וזהו מ"ט רבין וכן אם נחמטו חוטי הציצית אפילו לא נשתייר מהם אלא כדי עניבה כשר. והיכא שנפסקו חוטין של מין אחד מהמין השני נפסק חוט אחד מעיקרו פסול דעד כאן לא נפסקו חוטין בנפסק מין אחד אלא כשהמין השני נשאר שלם אלא כשנפסק מהמין השני חוט אחד מעיקרו פסול וכן אם עשאן כולם ממין אחד אם נפסק חוט אחד מעיקרו, וזהו מה שאמר רבין ואם נפסק החוט מעיקרו אפילו חוט אחד פסול: ואפשר לומר על פי שיטה זו דבני רבי חייל כי אמרי גרדומי חבלת כשרים בשנשתייר בהם כדי עניבה דוקא מכשרי דכי צעין וכמה שיעור גרדומין ומהדרין כדי לענכן אבני רבי חייל קאי כדממעט משפעת דשפעתא ונפסקו כל החוטין מיירי דלא צעין כדי עניבה דלכל החוטין קורין חבלת וכמו שכתב הר"ם ורבה דאמר לא נלכד אלא לגרדומין דאי איגרס חבלת וקאי לכן או איגרס לכן וקאי חבלת לית לן זה דאמרי בני ר' חייל גרדומי חבלת כשרים ה"ק אי איגרס חבלת לגמרי וקאי לכן או איגרס לכן לגמרי וקאי חבלת לית לן זה ומייתי ראיה מבני רבי חייל דאמרי גרדומי חבלת כשרים ואע"ג דליהו בעו ששתייר בהם כדי עניבה שאני הכא שנפסקו כל החוטין אלא הכא שמיין אחד לא נפסק ממנו כלל ואע"פ שהמין השני נפסק לגמרי כשר דלא מייתי ראיה רבא מבני ר' חייל אלא דלא צעין סופו כהחלתו ולפי זה מ"ט וכן אם עושה לכן וחבלת ונפסק הלבן ונחמט עד הכנף ונשאר החבלת לבדו כשר היינו מאי דאמר רבא לא נלכד אלא לגרדומין דאי איגרס לכן וקאי חבלת או איגרס חבלת חבלת וקאי לכן כשר היינו בשנשאר מהם כדי עניבה דוקא וכבני ר' חייל דאילו איגרס לגמרי פסול הוא וכדאמר רבה בר רב אלא אם נפסק החוט מעיקרו פסול. ולפי זה אין בדברי רבין אלא שני דינין האחד היכא דאיגרס אחד מהמנים ונשאר ממנו כדי עניבה וזהו מ"ט וכן אם עושה לכן וחבלת ונפסק הלבן ונחמט עד הכנף אלא שנראה הפרק כחב דין דרך כלל ובסוף הפרק פירשו דהיינו דוקא בשנשתייר כדי עניבה וזהו מ"ט וכן אם נחמטו חוטי הציצית אפילו לא נשתייר בהם כדי עניבה כשר והיינו שאלו נפסקו חוט המין האחד והמין השני קיים וסמך על מה שכתבנו הפרק לא הכשיר אלא בנפסק מין אחד ומין שני נשאר שלם. הדין השני הוא מ"ט ואם נפסק החוט מעיקרו פסול והיינו דרבה בר רב אלא. ולפי דרך זה דעת רבין כדעת רבין חס:

ויש לפרש בע"א דשלשה דינין הם, האחד כשנפסק מין אחד לבד אפילו נשתייר פחות מכדי עניבה כשר שנאמר שהמין השני קיים כולו בכל שהוא ששתייר ממין זה סגי וזהו שכתב וכן אם עושה לכן וחבלת ונפסק הלבן ונחמט עד הכנף ונשאר החבלת לבדו כשר ודייק לכחז ונפסק הלבן ונחמט ולא כתב ונפסק מעיקרו וה"ק נפסק הלבן ונחמט משיעור כדי עניבה ומכל מקום קצתו נשתייר. ומ"ט עד הכנף היינו עד ולא עד בכלל כלומר שבמקום שחלו נשאר כל שהוא והיינו דאמר רבא לא נלכד אלא לגרדומין דאי איגרס לכן וקאי חבלת או איגרס חבלת חבלת וקאי לכן כשר היינו בשנשתייר קצת דאי לא נשתייר כלום נפסק מעיקרו מיקרי ואם נשתייר כדי עניבה מאי איריא קאי לכן או קאי חבלת אפילו איגרסו הרווייהו נמי כשר וכדאמרי בני ר' חייל גרדומי חבלת כשרים כשנשתייר בהם כדי עניבה כדאמרינן בגמרא וחבלת דאמרי בני ר' חייל היינו כל החוטין דלכולהו קרי חבלת ולא מייתי רבא ראיה מדבני ר' חייל אלא דלא צעין סופו כהחלתו וכיון דנפסקו כל החוטין מכשרי בשנשתייר בהם כדי עניבה בנפסק מין אחד לבד יש להכשיר בשנשתייר פחות מכדי עניבה. הדין השני הוא אם נפסקו כל החוטין וזהו שכתב וכן אם נחמטו חוטי הציצית אפילו לא נשתייר מהם אלא כדי עניבה כשר והיינו דבני ר' חייל דאמרי גרדומי חבלת כשרים ואע"ג דליהו בעו ששתייר בהם כדי עניבה שאני הכא שנפסקו כל החוטין אלא הכא שמיין אחד לא נפסק ממנו כלל ואע"פ שהמין השני נפסק לגמרי כשר דלא מייתי ראיה רבא מבני ר' חייל אלא דלא צעין סופו כהחלתו ולפי זה מ"ט וכן אם עושה לכן וחבלת ונפסק הלבן ונחמט עד הכנף ונשאר החבלת לבדו כשר היינו מאי דאמר רבא לא נלכד אלא לגרדומין דאי איגרס לכן וקאי חבלת או איגרס חבלת חבלת וקאי לכן כשר היינו בשנשאר מהם כדי עניבה דוקא וכבני ר' חייל דאילו איגרס לגמרי פסול הוא וכדאמר רבה בר רב אלא אם נפסק החוט מעיקרו פסול. ולפי זה אין בדברי רבין אלא שני דינין האחד היכא דאיגרס אחד מהמנים ונשאר ממנו כדי עניבה וזהו מ"ט וכן אם עושה לכן וחבלת ונפסק הלבן ונחמט עד הכנף אלא שנראה הפרק כחב דין דרך כלל ובסוף הפרק פירשו דהיינו דוקא בשנשתייר כדי עניבה וזהו מ"ט וכן אם נחמטו חוטי הציצית אפילו לא נשתייר בהם כדי עניבה כשר והיינו שאלו נפסקו חוט המין האחד והמין השני קיים וסמך על מה שכתבנו הפרק לא הכשיר אלא בנפסק מין אחד ומין שני נשאר שלם. הדין השני הוא מ"ט ואם נפסק החוט מעיקרו פסול והיינו דרבה בר רב אלא. ולפי דרך זה דעת רבין כדעת רבין חס:

אלא * כדי עניבה כשר. ואם נפסק החוט מעיקרו אפילו חוט אחד פסול:

פרק שני

א תכלת יהאמורה בתורה בכל מקום היא הצמר הצבוע כפתוך שבכחול. וזו היא דמות הרקיע הנראית לעין השמש במהרה של רקיע. והתכלת האמורה בציצית צריך שתהיה צביעתה צביעה ידועה שעומדת ביופיה ולא תשתנה וכל שלא נצבע באותה צביעה פסול לציצית אע"פ שהוא כעין הרקיע. כגון שצבעו באסמים או בשחור או בשאר המשחירין הרי זה פסול לציצית. רחל בת עז צמרה פסול לציצית: **ב כיצד צובעין תכלת של ציצית.** לוקחין הצמר ושורין אותו בסיד ואחר כך מכבסין אותו עד שיהיה נקי ומרתיחים אותו באהלא וכיוצא בו בדרך שהצבעין עושין כדי שיקלוט את העין. ואחר כך מביאין דם חלזון והוא דג שדומה עינו לעין התכלת ודמו שחור כדיו ובים המלח הוא מצוי. ונותנין את הדם ליורה ונותנין עמו סממנין כמו הקמוניא וכיוצא בהן בדרך שהצבעין עושין ומרתיחין אותו ונותנין בו הצמר עד שיעשה כעין רקיע וזו היא התכלת של ציצית: **ג התכלת של ציצית צריכה צביעה לשמה ואם צבעה שלא לשמה פסולה.** והיורה שיש בה הצבע אם צבע בה מעט צמר לבדו אם הוא יפה אם לאו נפסלה היורה כולה. אלא כיצד יעשה לוקח הצבע מן היורה בכלי קטן ומניח בו צמר שבדק בו ושורף את שבדק שהרי נצבע לבדיקה. ושופך הצבע שבכלי שבדק בו שהרי טעמו ופסלו. וצובע התכלת בשאר הצבע שלא נפגם: **ד התכלת אינה נלקחת אלא מן המומחה חוששין שמא נצבעה שלא לשמה. אע"פ שנלקחה מן המומחה אם נבדקה ונודעה שנצבעה באחד משאר צבעונין המשחירים שאינן עומדין פסולה:** **ה כיצד** ^[א] בודקין אותה עד שיודע אם נצבעה כהלכתה אם לאו. לוקחין תבן וריר של שבלול ומי רגלים שנתחמצו

א עור סי' י"ג: ב סמ"ג עין כ"ו:

חייל וכמו שכתבנו בסמוך. הדין השלישי מ"ט ואם נפסק החוט מעיקרו אפילו חוט אחד פסול: ודע דגרסינן בגמרא אהא דאמרינן וכמה שיעור גרדומין כדי לענכן אפילו לא נשתייר מהם אלא כדי עניבה כשר. והיכא שנפסקו חוטין של מין אחד מהמין השני נפסק חוט אחד מעיקרו פסול דעד כאן לא נפסקו חוטין בנפסק מין אחד אלא כשהמין השני נשאר שלם אלא כשנפסק מהמין השני חוט אחד מעיקרו פסול וכן אם עשאן כולם ממין אחד אם נפסק חוט אחד מעיקרו, וזהו מה שאמר רבין ואם נפסק החוט מעיקרו אפילו חוט אחד פסול: ואפשר לומר על פי שיטה זו דבני רבי חייל כי אמרי גרדומי חבלת כשרים בשנשתייר בהם כדי עניבה דוקא מכשרי דכי צעין וכמה שיעור גרדומין ומהדרין כדי לענכן אבני רבי חייל קאי כדממעט משפעת דשפעתא ונפסקו כל החוטין מיירי דלא צעין כדי עניבה דלכל החוטין קורין חבלת וכמו שכתב הר"ם ורבה דאמר לא נלכד אלא לגרדומין דאי איגרס חבלת וקאי לכן או איגרס לכן וקאי חבלת לית לן זה דאמרי בני ר' חייל גרדומי חבלת כשרים ה"ק אי איגרס חבלת לגמרי וקאי לכן או איגרס לכן לגמרי וקאי חבלת לית לן זה ומייתי ראיה מבני רבי חייל דאמרי גרדומי חבלת כשרים ואע"ג דליהו בעו ששתייר בהם כדי עניבה שאני הכא שנפסקו כל החוטין אלא הכא שמיין אחד לא נפסק ממנו כלל ואע"פ שהמין השני נפסק לגמרי כשר דלא מייתי ראיה רבא מבני ר' חייל אלא דלא צעין סופו כהחלתו ולפי זה מ"ט וכן אם עושה לכן וחבלת ונפסק הלבן ונחמט עד הכנף ונשאר החבלת לבדו כשר היינו מאי דאמר רבא לא נלכד אלא לגרדומין דאי איגרס לכן וקאי חבלת או איגרס חבלת חבלת וקאי לכן כשר היינו בשנשאר מהם כדי עניבה דוקא וכבני ר' חייל דאילו איגרס לגמרי פסול הוא וכדאמר רבה בר רב אלא אם נפסק החוט מעיקרו פסול. ולפי זה אין בדברי רבין אלא שני דינין האחד היכא דאיגרס אחד מהמנים ונשאר ממנו כדי עניבה וזהו מ"ט וכן אם עושה לכן וחבלת ונפסק הלבן ונחמט עד הכנף אלא שנראה הפרק כחב דין דרך כלל ובסוף הפרק פירשו דהיינו דוקא בשנשתייר כדי עניבה וזהו מ"ט וכן אם נחמטו חוטי הציצית אפילו לא נשתייר בהם כדי עניבה כשר והיינו שאלו נפסקו חוט המין האחד והמין השני קיים וסמך על מה שכתבנו הפרק לא הכשיר אלא בנפסק מין אחד ומין שני נשאר שלם. הדין השני הוא מ"ט ואם נפסק החוט מעיקרו פסול והיינו דרבה בר רב אלא. ולפי דרך זה דעת רבין כדעת רבין חס:

פ"ב א תכלת האמורה בתורה וכו' וזו היא דמות הרקיע הנראית לעין השמש במהרה של רקיע. והתכלת האמורה בציצית צריך שתהיה צביעתה צביעה ידועה שעומדת ביופיה ולא תשתנה וכל שלא נצבע באותה צביעה פסול לציצית אע"פ שהוא כעין הרקיע. כגון שצבעו באסמים או בשחור או בשאר המשחירין הרי זה פסול לציצית. רחל בת עז צמרה פסול לציצית: **ב כיצד צובעין תכלת של ציצית.** לוקחין הצמר ושורין אותו בסיד ואחר כך מכבסין אותו עד שיהיה נקי ומרתיחים אותו באהלא וכיוצא בהן בדרך שהצבעין עושין כדי שיקלוט את העין. ואחר כך מביאין דם חלזון והוא דג שדומה עינו לעין התכלת ודמו שחור כדיו ובים המלח הוא מצוי. ונותנין את הדם ליורה ונותנין עמו סממנין כמו הקמוניא וכיוצא בהן בדרך שהצבעין עושין ומרתיחין אותו ונותנין בו הצמר עד שיעשה כעין רקיע וזו היא התכלת של ציצית: **ג התכלת של ציצית צריכה צביעה לשמה ואם צבעה שלא לשמה פסולה.** והיורה שיש בה הצבע אם צבע בה מעט צמר לבדו אם הוא יפה אם לאו נפסלה היורה כולה. אלא כיצד יעשה לוקח הצבע מן היורה בכלי קטן ומניח בו צמר שבדק בו ושורף את שבדק שהרי נצבע לבדיקה. ושופך הצבע שבכלי שבדק בו שהרי טעמו ופסלו. וצובע התכלת בשאר הצבע שלא נפגם: **ד התכלת אינה נלקחת אלא מן המומחה חוששין שמא נצבעה שלא לשמה. אע"פ שנלקחה מן המומחה אם נבדקה ונודעה שנצבעה באחד משאר צבעונין המשחירים שאינן עומדין פסולה:** **ה כיצד** ^[א] בודקין אותה עד שיודע אם נצבעה כהלכתה אם לאו. לוקחין תבן וריר של שבלול ומי רגלים שנתחמצו עד שהרי טעמו ופסלו. שם:

ד התכלת אינה נלקחת אלא מן המומחה וכו'. צריכתא שם: אף ע"פ שנלקחה מן המומחה וכו'. נראה שלמד כן מדאמרינן שם בגמרא (דף מ"ג) מר ממשכי אייתי חבלתא ובדקוה בדרכ יחזק בר יהודה ואפריד חזותה בדרכ ארז ואשתי למעלותא סבור למפסלה אמר להו רב אחאי שמועתא אהדי בדרכ ארז אשתי למעלותא כשרה לגרועותא פסולה. ופירש"י אי איגרס חזותה בדקין לה בדרכ ארז אשתי למעלותא כשרה לגרועותא פסולה. ופירש"י מר שם חס. ממשכי שם מקום. הרי צהדיא שאע"פ שהיה חס אע"פ כן כשבדקוה אי לאו דא"ל רב אחאי שמועתא אהדי חזותה הו פסלי לה. וא"ל ולמה בדקוה והא חזותא דאינה נקחת אלא מן המומחה שמעט דמן המומחה נקחת ואינה צריכה בדקה. וי"ל דאין ה"ל שאינה צריכה בדקה אלא שכן איננו מעשה שבדקוה וכן הם דברי רבין שכתב אם נבדקה:

ה כיצד בודקין אותה עד שיודע אם נצבעה כהלכתה אם לאו לוקחין תבן וריר של שבלול וכו'. (שם מ"ג מ"ג) רב יחזק בר יהודה דיק ליה מייתי מגבייל גילא ומיח דשנליתא ומי רגלים בן מ' יום ומרי לה בגווייהו מאורתא עד לפלא אי אפריד חזותה פסולה

משנה למלך

פ"ב א תכלת האמורה בתורה כו'. (א"ע עין מה שכתב הכה מחבר ז"ל בפרק ח' מהלכות כלי המקדש דין י"ג):

מגדל עז

פ"ב תכלת האמורה בתורה כ"מ הוא האמר הכצו. פ"ק דינמות (דף ד') : כפתוך שנכחול בו עד פסול לציצית. פרק התכלת (דף מ"ג) : ורחל בת עז צמרה פסול לציצית. פירא קמא דנכמות (דף י"ז) : כיצד צובעין תכלת כו' עד קודם האשייה כשרה. הכל פרק התכלת (דף מ"ג) :

הנהגות מיימוניות

* [רש"י פי' דענין כדי עניבה מהענף ור"י פי' אפילו נחתך כל הענף ונשתייר מן הגדיל כדי עניבה כשר. ונפסקו כל החוטין כתב הסור דענין כדי עניבה כולם יחד דהיינו ויתר מכדי עניבה כל אחד בלבד ע"כ] : [א] מיייתי מגבייל גילא ומיח דשנליתא אבל רש"י פי' מגבייל גילא בלשון צרפת' אלוס, סים דשבלוליתא סים היוצאים מן התילתן שקרין פגנריז ע"כ :